

RAADSVOORSTEL

MET BESLUIT

Raadsvergadering	: 29 september 2025
Agendapunt	:
Onderwerp	: Spoaren út it ferline. Beleidsnotitie Archeologie 2025-2031.
Portefeuillehouder	: Marcel van Opzeeland

Beetsterzwaag, 8 juli 2025

Voorstel

1. De beleidsnotitie "Spoaren út it ferline. Beleidsnotitie Archeologie 2025-2031" en bijbehorende archeologische kaarten vast te stellen.

Inleiding

In 2012 is gemeente Opsterland in samenwerking met provinsje Fryslân een verdiepingsslag gestart om te komen tot actuele archeologische beleidsadvieskaarten en bronnenkaarten. Deze zijn in 2025 afgerond. De gemeente heeft diverse wettelijke taken op het gebied van de archeologische monumentenzorg, waaronder het zorgen voor een adequate bescherming van het bodemarchief en het zo volledig mogelijk informeren van initiatiefnemers met plannen in de openbare ruimte. De Omgevingswet vereist bovendien van gemeenten om archeologische waarden te borgen in het omgevingsplan. Dit kan alleen door *up to date* kaartmateriaal en bijbehorend beleid te hebben, en in te zetten op meer zichtbaarheid en bewustwording aangaande archeologie binnen de gemeente.

Het beleid heeft ter inzage gelegen. Er zijn geen reacties op binnengekomen.

Beoogd effect en/of resultaat

Door het vaststellen van de beleidsnotitie wordt de omgang van allerlei aspecten die te maken hebben met archeologie verankerd en wordt aan vigerende wetgeving ten behoeve van de bescherming van het bodemarchief voldaan.

Argumenten

- 1.1 Met archeologisch kaartmateriaal en beleid voldoet de gemeente aan de gestelde eisen uit de Omgevingswet alsook aan de internationale wetgeving om het bodemarchief adequaat te beschermen.*

De gemeente is verantwoordelijk voor diverse taken op het gebied van archeologie. Zo is zij onder andere het bevoegd gezag voor het verlenen van omgevingsvergunningen, belast met het toezicht houden op de naleving van de instandhouding van archeologische sites, het beschermen van archeologische (verwachtings)waarden in ruimtelijke ontwikkelingen op eigen grondgebied en toezicht houden op opgravingen. Ook is de gemeente verplicht om in het omgevingsplan rekening te houden met de bekende en aantoonbaar te verwachten archeologische waarden. Met *up to date* kaartmateriaal en beleid wordt ervoor gezorgd dat deze taken op verantwoordelijke en effectieve wijze uitgevoerd worden. Hiermee voldoen we aan de gestelde eisen uit de Omgevingswet alsook aan de internationale wetgeving om het bodemarchief adequaat te beschermen.

- 1.2 Up to date kaartmateriaal en beleid voorziet initiatiefnemers van de juiste informatie bij het maken van plannen ruimte.*

Up to date kaartmateriaal en beleid voorziet initiatiefnemers van de juiste informatie bij het maken van plannen ruimte. Dit is een wettelijke taak van de gemeente naar inwoners en andere belanghebbenden toe. Dit zorgt er bovendien voor dat de gemeente minder risico loopt om aansprakelijk gesteld te worden als er sprake is van toevalsvondsten, die ontwikkelingen kunnen vertragen of waarmee significante opgravingskosten gepaard kunnen gaan. Verouderd materiaal geeft risico op aansprakelijkheid bij opgravingskosten, die erg hoog kunnen zijn. Daarnaast voorkomt het dat archeologische bureaus onderzoek doen op basis van verouderde informatie en dat inwoners kosten maken die overbodig zijn, doordat bijvoorbeeld al bekend is dat er op een bepaalde plek geen behoudenswaardige archeologische vondsten aanwezig zijn. Dit geldt ook andersom: we weten zo juist beter waar wel iets van belang aanwezig is, en kunnen de juiste maatregelen treffen. De kaarten voorzien in een kaartbeeld op perceelsniveau.

1.3 *Bij niet adequate bescherming van het bodemarchief loopt de gemeente het risico onder bewind te raken van provinsje Fryslân via Interbestuurlijk Toezicht.*

Provinsje Fryslân gaat actief inzetten op de bescherming van erfgoed de komende jaren. Men kan bij het niet voldoende uitvoeren van de gemeentelijke archeologische taken overgaan tot in de plaatstelling bij een gebrek aan toezicht en handhaving. In het ergste geval kan dit leiden tot schorsing en vernietiging van besluiten waarin archeologie een rol speelt, wanneer er sprake is van besluiten die in strijd zijn met het recht of algemeen belang. Via de provinciale verordening zijn Friese gemeenten al gebonden aan de kaarten van de provinsje, maar voor Opsterland zijn deze tot nu toe niet uitgewerkt volgens de hedendaagse standaard die aan dergelijke kaarten gesteld wordt.

1.4 *Actueel beleid en volledige archeologische kaarten geven handvatten in de onderbouwing van de verplichte archeologische paragraaf bij functiewijzigingen en bouwplannen.*

De gemeente is verplicht om een archeologische paragraaf op te stellen waar het gaat om functiewijzigingen en bij omgevingsvergunningen te toetsen op archeologie. Dit kan alleen van voldoende kwaliteit zijn als er gewerkt wordt met niet verouderde gegevens. Bovendien zorgt dit voor een duidelijk kader bij eigen werknemers, omdat er niet langer gebruik gemaakt wordt van verschillende versies en andere verouderde kaarten, zoals de AMK-kaarten van het Rijk.

1.5 *Archeologie vormt een belangrijk onderdeel van het verleden van de gemeente. Bewustwording en zichtbaarheid helpen om het streekeigene en de identiteit van de gemeente te versterken.*

Bewustwording van archeologie is belangrijk omdat het ons inzicht geeft in het verleden, cultureel erfgoed behoudt, en bijdraagt aan historische verhalen. Het helpt ons de levenswijze van onze voorouders te begrijpen, hoe culturen zich ontwikkelden, en hoe onze eigen samenlevingen zijn ontstaan. Het stimuleert het maatschappelijk bewustzijn en maakt het toegankelijk voor een groter publiek, wat zorgt voor een grotere verbondenheid met de eigen regio..

Kantttekeningen

1.1 *In sommige gevallen geven de vernieuwde kaarten vaker aanleiding tot het doen van onderzoek..*

Doordat de kaarten een accurater beeld geven van de aanwezigheid van archeologische (verwachtings-)waarden, kan het betekenen dat inwoners en initiatiefnemers mogelijk archeologisch onderzoek moeten laten doen daar waar dit voorheen niet nodig was. Op deze plekken voorkomen we met het nieuwe beleid en kaartmateriaal dat 'toevalsvondsten' leiden tot onverwachte vertraging en kosten.

1.2 *De lange doorlooptijd heeft gezorgd voor enkele hiaten.*

Met de instelling van de Erfgoedwet (2016) en Omgevingswet (2024) werden er enkele nieuwe vereisten aan kaarten gesteld, waaraan de voorliggende kaarten nog niet volledig voldoen. Sinds 2016 is het verplicht om ook waterbodems mee te nemen in archeologisch onderzoek, zoals locaties van doorwaadbare plekken bij rivieren (voorden), omdat hier veel kans is op vondsten. Daarnaast geven enkele recente inzichten aanleiding voor aanvullend archeologisch onderzoek. Het gaat om een vermoeden van aanwezigheid van een cluster middeleeuwse huisterpen en een mogelijke stinswier. Omdat de verdiepingsslag een uitwerking is van veel gedetailleerdere archeologisch waardevolle gegevens in vergelijking met de oudere kaarten, is het van belang ze desondanks vast te stellen. Bovendien ontstaat er op die manier een goede basis om verder te werken aan de hiaten. Het oude kaartmateriaal kan hiervoor geen goede basis vormen, doordat ze

erg verouderd zijn.

Middelen

Het vervaardigen van de kaarten is al bekostigd. Ook het opstellen van het beleidsplan is gedekt uit de uren van de beleidsadviseur cultureel erfgoed. Omdat de doorlooptijd van het maken van de kaarten ruim 12 jaar in beslag heeft genomen, hebben nieuwe eisen uit de Erfgoedwet en Omgevingswet ervoor gezorgd dat er enige hiaten zijn ontstaan, zoals benoemd in de kanttekening, die in deze verdiepingsslag niet volledig weggewerkt konden worden. Om deze reden is er eenmalig een budget nodig van €23.500,- om de hiaten weg te werken. Dit budget is door u beschikbaar gesteld op 7 juli 2025 via de perspectiefbrief. Verder wordt het opstellen van een uitvoeringsprogramma archeologie aangeraden, om in te zetten op zichtbaarheid, publieksbereik, voorlichting en beleefbaarheid. Hierbij zijn diverse opties mogelijk en dit programma zal op termijn aan het college worden voorgelegd met bijbehorende kostenraming van de diverse varianten. Het opstellen van dit programma wordt uitgevoerd door de beleidsadviseur cultureel erfgoed.

SDG's

Archeologie kan op verschillende manieren bijdragen aan de Sustainable Development Goals, met name door het behoud en de bescherming van cultureel en natuurlijk erfgoed (SDG 11), door het bijdragen aan het gebouw van biodiversiteit (SDG 15) en het begrip van klimaatverandering (SDG 13).

Evaluatie

Niet van toepassing.

Bijlagen

- Beleidsnotitie 'Spoaren út it ferline. Beleidsnotitie Archeologie 2025-2031"
- Archeologische beleidsadvieskaart Steentijd-Bronstijd
- Archeologische bronnenkaart Steentijd-Bronstijd
- Archeologische beleidsadvieskaart IJzertijd-Middeleeuwen
- Archeologische bronnenkaart IJzertijd-Middeleeuwen
- Oplegnotitie beleid archeologie

Burgemeester en wethouders van de Gemeente Opsterland,
De secretaris,

De burgemeester,

Sandra van 't Hooge

Andries Bouwman

Team	: Wonen en Werken
Behandelend ambtenaar	: Aafke Bonnet-Bekkema
Telefoonnummer	: 0512 386 222
Emailadres	: aafke.bekkema@opsterland.nl

Ontwerp raadsbesluit

Raadsvergadering	: 29 september 2025
Agendapunt	:
Onderwerp	: Spoaren út it ferline. Beleidsnotitie Archeologie 2025-2031

De raad van de Gemeente Opsterland,
gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders d.d. 8 juli 2025,

besluit:

1. De beleidsnotitie 'Spoaren út it ferline. Beleidsnotitie Archeologie 2025-2031' en bijbehorende archeologische kaarten vast te stellen.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de Gemeente Opsterland van 29 september 2025,

De griffier,

De voorzitter,

Laura Meijer

Andries Bouwman